Marafkó László

Miért kell nekünk Mohács?

Mélységesen mély a számítógép memóriájának kútja. Keresi a szerző a kéziratát (bocsánat: szövegét), s egy különös címet talál. S az újraolvasott elmefuttatás végén ott az évszám: 2009. A konkrétumokra már nem emlékszik, csak arra, hogy akkor, valahol ez a cikk nem kellett a szerkesztőnek. Különös év volt az, s utána megjöttek a „kétharmados" esztendők.

Hagyjuk a „visszafelé milyen okosak vagyunk" okfejtést. Hadd beszéljen a maga körüli viszonyokat érzékelő szerző úgy, ahogy lassan már tizenkét éve érezte, gondolta.

Vajon mért kell nekünk Mohács, ha voltaképpen Eldorádóra vágyunk? Vagy Kaliforniára? Vagy minimum az Erdélyi-érchegységre.

Adynak a Nekünk Mohács kell című, népet (ön)ostorozó verse az 1908-ban kiadott Az *Illés szekerén* című kötetében jelent meg, még a huszadik századi nagy hullásaink előtt, de már bő történelmi példatárból merítve. Mindenekelőtt zseninek némi kioktatás (nálunk ez is elmegy, hiszen a zseni születésileg autodidakta, ráfér hát egy kis didaktika). Tehát az újságírónak nem kevésbé eredeti Ady tudhatta (volna?), hogy amit címben ad, azzal nagyon felajzza az olvasót a bővebben kifejtendőkre. Nos, a versben viszont többé nem tér vissza a címbeli frappáns fenyegetés(?), ténymegállapítás(?), ott bizony bibliai indulatok sorjáznak. Igaz, nem publicisztikát ír, hanem vers-prófétiát, magával a mindenhatóval – mint oly sokszor – folytat párbeszédet.

Nos, hogy miért kell Mohács? Mert egy ország századokon át – divatosan szólva – a bukásokon szocializálódott. Meg a végzetszerűségen, holott a végzetszerűség a közösség tudatalattijától is befolyásolt döntésünk, ha úgy tetszik, mi végzünk úgy, hogy így legyen. Mert időnként ez volt a kényelmesebb, semmint a megegyezés, mely az árulással ér fel.

Lovas nemzet vagyunk – szól megint egy százados közhely. Igen ám, de Adyval szólva ez a lovas egyúttal a „hőkölés népe" is. A ló – a táblán – furán, L alakban lépdel. Ide is, oda is. Átugrat. Ugrat. Patthelyzetek népe. Önmagát köti meg. Egyenlő ellenfelet keres – ha nincs, gyárt magának, a sajátjai közül. Akire rá lehet fogni a sikertelenséget. Így megspórolható önnön hibáinak beismerése. Hősök és negatív hősök, akik egy személyben viselhetik – és van is, hogy mazochistán vállalják – a felelősséget a teljes közösségért. A bűnbakok népe.

A mai két nagy politikai erő, mely egymást cselekvésében évek óta közömbösítette, bármilyen furcsa, a sikertelenségben érdekelt, mert ha

az egyik sikeres lehetne, s ahhoz kell némi idő, a másik alkalmatlansága rögvest bebizonyosodnék. Közben, mint villanymotorban, pólusok közt, holtponton szikrázó, de álló forgórész, olyan az ország. Feszült tehetetlenség, vezetékszigeteléseken áthúzó indulatok. Az elit – bármit mond is – a sikertelenségben érdekelt, mert ha előbbre mozdulnának ügyeink, az illetéktelensége visszamenőleg (s ezért a jövőre nézve is) kiderülne.

Persze, ne tagadjuk, számos Mohácsunk mögött geopolitikai kényszerek, külső hatalmak árnyai is ott magasodtak. Amelyek nem a pártfogoltjuk erősödésében, hanem a tehetetlenség állapotában voltak érdekeltek. Nyugat vagy Kelet? Kuruc vagy labanc, katolikus vagy protestáns? A befolyás a megosztottság és kiegyenlítettség fenntartásával őrizhető meg, s nem a sikeressé váló, s netán belső támogatást elnyerő, némi legitimitásra szert tevő pártfogolt növekedésével. Mert még a vazallus is hamarosan ki akar kerülni a gyámság alól, s ha önállóan jár, ki tudja, hol áll meg. A szovjet birodalmi érdekeknek Rákosi vagy Gerő, bármilyen ellenszenves figurák is itthon, nem a moszkvai években kiügyeskedett hűség, vagy a szovjet vezetésben meglevő személyi, pártfogói háttér alapján, hanem a feltétlen függés miatt kívánatosabb személyek, mint a „tömegek uszályába" kerülő, tehát alulról jövő támogatásra szert tevő Nagy Imre. Szuverén politikus mivoltának ezért mártíromság az ára.

„Kivagyi" fajta is a magyar: egy zengzetes bukásért a menthető minimumot is odaadja. Így mulat egy kis nemzet, mely nagynak képzel(het)i magát. Tegnap kuruc, ma: abzug unió, non euró. Csakhogy ki manapság uniós-untalan magyart mond, legfeljebb szekértábornyi nemzetre gondol.

Itt egyébként az egy főre eső „megmondók" (akik ugyebár előre tudták…) száma vetekszik a hősökével. Ámbár érthetetlen, hogy e „túlképzeltség" ellenére a dolgok mégis olyannyira nem mozdulnak. A sikerben pedig nemcsak a mindenkori alul levők érdekeltek, akik – s ez már a demokrácia működési deficitje – a döntéshozók közé nemigen tudtak az érdekeiket igazán képviselőket küldeni. A bukás után is mindig valahol felül maradók nem kevésbé érdekeltek a kilábalásban, mert adott esetben ennyit sem buknának. A pártos(k)odáson pénzmegvonással még csak-csak erőt tudnának venni, de az élethalálharcon alig-alig.

Szegény Móricz utolsó éveiben kiadta a jelszót: „Hagyd a politikát, építkezz!" Sejtette, hogy a néma szövetkezők (nem szövetkezetiek!) talán többet tehetnek, mint gondolnák. Nem jött be. A máshol eltervezett kényszerpályán az ország egyre gyorsulva siklott a végzete felé.

Megszakítjuk-e a szomorú láncolatot? Sikerül-e kibukni a soros örvényből? Aligha. Nemcsak azért, mert aligha változunk meg ennyi idő alatt. Marad a jól bevált, szomorú (vasár)nap. Feledve, hogy előtte évek, év-

tizedek teltek el leleményes önsorsrontással. Ha meg sikerülne is, nem vennénk észre. A túllendülést is kudarcként élnénk meg. Mert a sikerhez – jóval előbb – belátóbbnak kell lenni. 2006 őszére a pénzügyi összeomlás ott lebegett a levegőben. Ami persze még nem Mohács, csak amolyan hirtelen lejtő. Hogy nem következett be, szakértők (szakjuk ismert, értéküket kétségekkel szokták figyelni, ám ők egymást jól értik) szerint az uniós tagság átsegített bennünket a bajon. Nem hagytak belehullni a – nevezzük így – pácba. Nem karitatív alapon: a befektetett pénzüket féltették. Mert a pácból való kikecmergés mindig drágább, hosszasabb, mint a vészfékezés.

Mohácsról, a csatavesztésről eljutott a hír Budára meg Nyugatra, a Habsburgokhoz. Itthon, az életben maradottak nem tudták, hogy Buda, a gyors felégetés után még kap némi esélyt. Az ország egy kis időt. Ők voltak a vész névadói, mégsem tudták akkor, miben, miből részesek. Azt mi tudjuk igazán.

Szóval, meg kellene nevezni a soron következő Mohácsot, napra pontosan? Bár ez a nép bukással már nemigen fenyegethető, hiszen annyit kibírt. Ezt a leckét megtanulta. Pótvizsgázni sem szeret: elblicceli, elmulasztja, s a kibúvót is legalább heccként, virtusként mutatná fel.

Apropó: Mohács (csak nem véletlen?), ma az unió déli határa. Új kikötővel és vámhivatallal. Európáé, melyet mi már akkor, ötszáz év előtt is, életünkkel és vérünkkel… Akkor hát mi is a neve annak, ahol most állunk? S fortyogó napokon szemben, az utcán, dühödten nem is a török…

(2009)